

Kronik i Dagbladet Information
Offentliggjort 2. april 2008

Vidensamfundet, et tilbud til alle?

Af dr.scient.pol. Karen Siune
Dansk Center for Forskningsanalyse
Aarhus Universitet

Et aktuelt forskningsprojekt ved Dansk Center for Forskningsanalyse viser, at danskerne kan inddeles i fire, næsten lige store, grupper, afhængigt af deres engagement i vidensamfundet:

'**Rationalisterne**', har stor interesse for og faktisk viden om forskning. De er aktive informationssøgere, der læser avisartikler om forskning, diskuterer forskning med deres omgangskreds og deltager i offentlige arrangementer om forskning og teknologi. Rationalisterne har stor tillid til, at forskere kan forklare de samfundsmæssige implikationer af videnskabelig udvikling.

De '**involverede**', er næsten identisk med rationalisterne hvad angår videns- og deltagelsesmønstre, men de deltager i den offentlige debat og politiske beslutningsprocesser gennem underskriftsindsamlinger og demonstrationer. Gruppen er samlet set den mest aktive, og adskiller sig ved at have høj tillid til, at miljø- og forbrugerorganisationer er i stand til bedst at informere borgerne om forskningens samfundsmæssige konsekvenser. Forskerne, derimod, har de involverede kun begrænset tiltro til.

Den tredje gruppe, '**tilskuerne**', har ret høj faglig kompetence, i lighed med de to foregående, men lavere grad af aktiv deltagelse. De forstår og interesserer sig for 'spillet', men kommer ikke rigtigt 'på banen'. Deres deltagelse begrænser sig mest til aktiviteter, der kan klares hjemmefra som en del af en bredere 'infotainment'. Tilskuerne har meget høj tiltro til, at journalister er bedst til at viderefremme forskningen til samfundet.

Hvor tilskuerne gerne ser videnskabsprogrammerne i TV, hvilket reflekteres i deres relativt høje faktuelle viden, zapper den sidste gruppe af borgere de '**afkoblede**' formodentlig væk. Denne gruppe adskiller sig betragteligt fra de øvrige ved at have meget lav interesse og viden og nærmest ingen aktiv deltagelse. De afkoblede har generelt ikke megen tillid til institutioner i vidensamfundet, men viden fra journalister kan til en vis grad bruges.

De fire typer viser, at en stor del af befolkningen faktisk har gode forudsætninger for at indgå i meningsfuld forskningskommunikation, men det betyder ikke, at danskerne i praksis engagerer sig i vidensamfundet på ensartet vis. Formerne for deltagelse varierer tværtimod betydeligt mellem grupperne. Hvor TV-medieret formidling anses som tilstrækkeligt af 'tilskuerne', vil andre foretrække, at forskere selv involverer sig i debatten. Ligeledes er professionalisering af videnskabsformidling på universiteterne ikke nogen garanti for, at universiteter når troværdigt igennem til befolkningen. Rationalisterne vil foretrække, at forskere selv kommunikerer, og de involverede vil føle behov for at kritiske forbruger- og miljøorganisationer medvirker til at tegne et fyldestgørende kommunikationslandskab. Mangfoldighed i både deltagelsesformer og i involverede aktører er således afgørende for, at forskningskommunikationen i Danmark bliver bredt ud.

Men selv med en differentieret indsats vil der stadig være en gruppe af borgere, der reelt er afkoblet den offentlige debat om videnskab og teknologi. De afkoblede er ikke i stand til at få fodfæste i debatten om forskning og teknologi, og undersøgelsen viser, at marginaliseringen fra 'vidensamfundet' er en reproduktion af mere traditionel social marginalisering. I den forstand må forskningskommunikation som politisk tema ud af et snævert videnskabsministerielt regi. Det er nødvendigt, hvis vidensamfundet skal være et reelt tilbud til alle.